

YHDENVERTAISUUS

VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAÁVUOĐÁÁITTARDEADDJI

Lausunto

1 (3)

13.5.2020

VTDno-2020-393

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetushallitus
Helsingin kaupunki

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on vastaanottanut kantelun, koskien etäopetuksen järjestämistä lapsille, joiden perheessä on koronaviruksen riskiryhmään kuuluvia. Kantelun mukaan helsinkiläisestä koulusta oli vastattu vanhemmalle, että lapsi, jonka perheessä on riskiryhmään kuuluvia, ei ole oikeutettu opetuksen erityisjärjestelyihin, vaikka itse riskiryhmään kuuluville lapsille erityisjärjestelyitä tehdään.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ei tässä vaiheessa selvitä asiaa syrjintäepäilyinä, koska kyseessä on poikkeustilanne, johon liittyvät käytännöt muovautuvat edelleen. Lisäksi lähiopetusaika kestää tänä keväänä enää vain kaksi viikkoa. Tuomme kuitenkin esiin näkemyksemme, että perusopetuslain 18 §:n tulkitseminen opetushallituksen ohjeen mukaisella tavalla niin, että erityisjärjestelyt koskevat ainoastaan tapauksia, joissa lapsi itse kuuluu riskiryhmään, voi olla syrjivä tai yhteensopimaton koulutuksen järjestäjän yhdenvertaisuuden edistämiselvoitteen kanssa.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto

Opetushallituksen ohje poissaoloista 14.5.2020 alkaen pitää sekä oppilaan omaa että perheenjäsenen kuulumista tartuntavaaran näkökulmasta riskiryhmään yhtäläisesti perusteena poissaololle. Opetushallituksen ohjeen mukaan opetuksen erityisjärjestelyitä tarjotaan kuitenkin vain oppilaan oman terveydentilan perusteella. Tämä ohje nojaa perusopetuslain 18 §:ään. Perusopetuslain 18 §:ssä luetellaan perusteet, joilla oppilaan opetus voidaan järjestää toisin, kuin mitä muualla perusopetuslaissa säädetään. Koska OPH:n ohjeessa perheenjäsenen kuuluminen riskiryhmään on

poissaoloperuste, opetuksen järjestäminen normaalein menettelyin ei ole riskiryhmään kuuluvan perheenjäsenelle vaihtoehto. Vaihtoehto erityisjärjestelyille on poissaolo ja itsenäinen työskentely annettujen tehtävien parissa. Erityisjärjestelyitä koskevan säädöksen taustalla on ajatus yksilöllisistä järjestelyistä. Pandemiatilanteessa ainakin suurempien koulutuksen järjestäjien tapauksessa erityisjärjestelyitä järjestetään kuitenkin useammille riskiryhmään kuuluville lapsille. Perusopetuslain esitöistä ei löydy viitteitä siitä, että erityisjärjestelyiden perusteista säädettäessä olisi huomioitu nykyisen kaltainen tilanne. Lain soveltamisessa nykytilanteeseen on kiinnitettävä erityistä huomiota perustuslain 22 §:n mukaiseen viranomaisen velvollisuuteen edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Pykälän toisessa momentissa mainitaan erikseen, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Perheenjäsenen terveydentilan vuoksi normaalista opetuksesta poissaolevan lapsen jättäminen opetuksen erityisjärjestelyiden ulkopuolelle voi olla myös yhdenvertaisuuslain 13 §:n kieltämää välillistä syrjintää. Poissaoloja ja opetuksen erityisjärjestelyitä koskeva OPH:n ohje asettaa lapset erityisjärjestelyiden suhteen eri asemaan sen perusteella perustuuko poissaolo opetuksesta omaan vai perheenjäsenen kuulumiseen riskiryhmään. Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaan syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista, esimerkiksi perheenjäsentä, koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 3 artikla säättää, että kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Koska voimme olettaa, että erityisjärjestelyin toteutettu opetus on laadukkaampaa kuin kotiin itsenäiseen tai vanhempien vaihtelevalla tuella tapahtuvaan opiskeluun tarjottavat tehtävät ja materiaalit, myös lapsen edun huomioiminen puoltaa erityisjärjestelyiden tarjoamista kaikille OPH:n ohjeen mukaisesti opetuksesta poissa oleville lapsille riippumatta siitä perustuuko poissaolo opetuksesta omaan vai perheen jäsenen terveydentilaan. Erityisjärjestelyjen tarjonnan laajentaminen kaikkiin perustellusti koronavirustilanteen vuoksi opetuksesta poissa oleviin lapsiin olisi myös yhdenvertaisuutta edistävä toimenpide. Velvoite edistää yhdenvertaisuutta koskee sekä opetushallitusta

(yhdenvertaisuuslain 5 §) että jokaista koulutuksen järjestäjää ja oppilaitosta (yhdenvertaisuuslain 6 §).

Yllä esitetyn perusteella yhdenvertaisuusvaltuutettu suosittelee, että mikäli erityisiä opetusjärjestelyitä tehdään lapsille, jotka kuuluvat riskiryhmiin, mahdollisuus erityisiin opetusjärjestelyihin tarjottaisiin yhtäläisesti myös lapsille, jotka ovat perustellusti poissa opetuksesta perheenjäsenensä terveydentilan vuoksi. Yhdenvertaisuusvaltuutettu suosittelee opetus- ja kulttuuriministeriölle sen selvittämistä tulisiko perusopetuslain 18 §:n kolmannen kohtaan lisätä oppilaan oman terveydentilan lisäksi viittaus oppilaan läheisen terveydentilaan tai muutoin täsmentää lainsäädäntöä.

Vt. yhdenvertaisuusvaltuutettu

Rainer Hiltunen

Ylitarkastaja

Matti Jutila